

3. *Karkoschka, E. Das Schriftbild der neuen Musik / E. Karkoschka. – Celle : Hermann Moeck Verlag, 1966. – 185 S.*

4. *Stone, K. Music Notation in the Twentieth Century : A Practical Guidebook / K. Stone. – New York : W. W. Norton & Co., 1980. – 357 p.*

5. *Vogt, H. Neue Musik seit 1945 / H. Vogt. – Stuttgart : Philipp Reclam jun., 1982. – 538 S.*

В. І. Сайтава,

кандыдат педагагічных навук,

прафесар кафедры тэорыі і гісторыі

інфармацыйна-дакументных камунікацый

ІНФАРМАЦЫЙНА-АНАЛІТЫЧНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ ЯК ФАКТАР ПРАМОЦЫІ ВЫНІКАЎ ДАСЛЕДАВАННЯЎ

Адной з актуальных стратэгіі развіцця бібліятэк УВА на сучасным этапе з'яўляецца інфармацыйна-аналітычная дзейнасць. Практычная яе рэалізацыя здзяйсняецца галоўным чынам па наступных кірунках:

– стварэнне метаданых, развіццё рэпазіторыяў, лічбавых архіваў;

– рэалізацыя мадэлі бібліятэкі як выдаўца электронных навуковых часопісаў адкрытага доступу;

– прамоцыя вынікаў навуковай дзейнасці ўніверсітэта ў сусветную інфармацыйную прастору, маніторынг сусветнага навуковага інфармацыйнага патоку, аналіз узроўню цытавання вучоных універсітэта.

Ініцыятыва адкрытага доступу садзейнічае распаўсюджанню праз Інтэрнет свабоднага доступу да рэсурсаў навуковага і адукацыйнага прызначэння. Лічбавыя рэпазіторыі і архівы падтрымліваюць упраўленне навуковымі інфармацыйнымі рэсурсамі; выкладчыкі, студэнты і іншыя даследчыкі звяртаюцца да іх для прамоцыі і абароны сваёй навуковай прадукцыі. Тыпы кантэнту ў рэпазіторыях хутка пашыраюцца – гэта, акрамя часопісных артыкулаў, кніг, дысертацый, анатацый, патэнтаў, рукапісы, карты, фатаграфіі, аўдыя, відэа, вэб-сайты, камп'ютарныя праграмы і інш. Адміністраванне дазваляе кіраваць узроўнямі даступнасці для пошуку, прагляду і загрузкі кантэнту.

Стварэнне рэпазіторыяў пашыраецца ў бібліятэках УВА Беларусі, чаму спрыяла і падтрымка руху адкрытага доступу, і

магчымасць выкарыстання праграмнага прадукту DSpace і іншага даступнага праграмнага забеспячэння. Айчынныя рэпазіторыі прадстаўляюць карыстальнікам асобны ўваход для пошуку, які вядзецца ў межах раздзелаў і калекцый рэпазіторыя. У перадавых універсітэтах гэтую функцыю выконвае бібліятэчны каталог – праз яго забяспечваецца доступ да кантэнту ў лічбавых сховішчах, вядзецца пошук метадавых, рэсурсаў у калекцыях. Рэпазіторыі беларускіх УВА змяшчаюць пераважна вучэбныя выданні, манаграфіі, матэрыялы канферэнцый, часопісы, артыкулы, справаздачы аб НДР, дысертацыі, аўтарэфераты дысертацый. Абмяжоўваецца доступ да дысертацый і навуковых справаздач. Айчынныя рэпазіторыі разам з копіямі тэкстаў змяшчаюць іх бібліяграфічныя апісанні, URL, метадавыя згодна з фарматам Dublin Core.

Рэалізацыя мадэлі бібліятэкі як выдаўца электронных навуковых часопісаў адкрытага доступу ўласціва многім замежным універсітэтам, напрыклад, ЗША. Многія бібліятэкі становяцца выдаўцамі навуковых часопісаў, манаграфій і матэрыялаў міжнародных канферэнцый. Гэты вопыт ёсць і ў айчынных бібліятэках, напрыклад, бібліятэка БДУКМ рыхтуе да выпуску матэрыялы рэгулярных міжнародных Кірыла-Мяфодзіеўскіх чытанняў. Але ў цэлым выдавецкі працэс у беларускіх універсітэтах замацаваны за спецыяльнымі выдавецкімі падраздзяленнямі. Для большасці айчынных бібліятэк на дадзеным этапе рэальным з'яўляецца стварэнне сайтаў часопісаў на аснове свабоднага выдавецкага праграмнага забеспячэння, як гэта пачала ажыццяўляць Навуковая бібліятэка БНТУ, адкрыўшы сайты двух часопісаў універсітэта.

Бібліятэчныя спецыялісты ў сілу сваёй прафесійнай падрыхтоўкі могуць плённа працаваць з БД цытавання, таму што здольны авалодваць стандартамі бібліяграфічнага афармлення публікацый, пошукавым і бібліяметрычным інструментарыем. Актualізуе значнасць гэтага напрамку і тое, што бібліятэкі маюць шанц узначаліць кірунак распаўсюджвання вынікаў навуковай дзейнасці, апырэдзіўшы магчымыя канкурэнтныя структуры ва ўніверсітэтах.

Да ліку найбуйнейшых бібліяграфічных (рэфератыўных) баз даных з дасканалымі тэхналогіямі пошуку і перадавым бібліяметрычным інструментарыем належаць Scopus, Web of Science (WoS), а для бліжэйшага тэрытарыяльнага атачэння Беларусі –

РИНЦ (Расійскі індэкс навуковага цытавання). Кожная звязана і з буйнымі паўнатэкставымі рэсурсамі, альбо ўтрымлівае іх.

У 2014 г. Навуковай бібліятэкай БНТУ быў арганізаваны доступ да Scopus –першы прыклад на бягучы час сярод бібліятэк універсітэтаў краіны.

Падрыхтоўка публікацыі для размяшчэння ў БД патрабуе адпаведнага бібліяграфічнага аснашчэння. Публікацыі ў БД атрымліваюць бібліяграфічныя апісанні, анатацыі, прыартыкульныя спісы, спасылкі на поўныя тэксты. Анатацыі ў глабальных індэксах павінны быць падрыхтаваны на англійскай мове (вельмі пажадана з удзелам носьбіта мовы). Прыартыкульныя спісы афармляюцца на лацінцы. Функцыянальнасць дазваляе шукаць усе артыкулы, якія спасылаюцца на дадзены артыкул.

Бібліяграфічнае апісанне артыкулаў, размешчаных у тысячах часопісаў і зборнікаў, адрозніваецца па стылі і не адносіцца да вядомых міжнародных бібліяграфічных стандартаў каталагізацыі. Шырокае распаўсюджанне ў часопісах атрымаў стандарт падрыхтоўкі артыкула і яго бібліяграфічнага афармлення Амерыканскай псіхалагічнай асацыяцыі (American Psychological Association). Веданне гэтага стандарту актуальнае для беларускіх даследчыкаў, якія імкнуцца апублікавацца ў вядомых часопісах. Навуковая бібліятэка БНТУ ініцыіруе яго пераклад для навучання даследчыкаў універсітэта.

Thomson Reuters для бібліяграфічнага афармлення публікацый распрацавала сеткавую сэрвісную праграму EndNote Web. Праграма дазваляе аўтаматычна прымяняць розныя бібліяграфічныя стылі (стандарты) пры напісанні навуковых публікацый, ствараць свае БД з уласнымі бібліяграфічнымі спісамі для цытавання ў навуковых працах.

Лідарам выкарыстання бібліяметрычных метадаў сярод бібліятэк Беларусі з'яўляецца НБ БНТУ. У бібліятэкі выпрацавана паслядоўнасць напрамкаў прамоцыі навуковых часопісаў БНТУ ў сусветныя навукова-інфармацыйныя сістэмы. Гэта:

- удзел у рабоце па прывядзенні часопісаў у адпаведнасць з крытэрыямі адбору Scopus і Web of Science;
- рэгістрацыя часопісаў у міжнародных БД;
- размяшчэнне часопісаў у РИНЦ [1].

У прывядзенні часопісаў у адпаведнасць з крытэрыямі адбору Scopus і Web of Science бібліятэка выступае партнёрам выдавецтва ўніверсітэта, і яе спецыялісты займаюцца афармлен-

нем прыартыкульных спісаў літаратуры ў адпаведнасці з патрабаваннямі гэтых сістэм.

Інавацыйнасць інфармацыйна-аналітычнай дзейнасці бібліятэкі ўніверсітэта звязана з маніторынгам і падтрымкай публікацыйнай актыўнасці даследчыкаў БНТУ. Бібліятэкары ажыццяўляюць вызначэнне бібліяметрычных паказчыкаў вучоных, распрацоўваюць карты даследчыка, аналізуюць і ўдакладняюць аўтарскія ідэнтыфікатары ў базах даных навуковага цытавання; падбіраюць часопісы для размяшчэння публікацый. Новыя публікацыі даследчыкаў універсітэта ў Scopus бачныя на сайце НБ БНТУ. На падставе БД Scopus і метадаў бібліяметрыі супрацоўнікі бібліятэкі распрацавалі «карту вучонага» і «карту навуковай дзейнасці УВА». Па карце вучонага магчыма вызначыць самыя цытуемыя артыкулы аўтара, размеркаванне публікацый па гадах, тэматыках, ключавыя словы публікацый, сааўтараў, краіны і арганізацыі-партнёры, агляд спасылак на аўтара, хто цытуе аўтара (персоны, арганізацыі, краіны як патэнцыяльныя партнёры і сааўтары), пералік арганізацый, з якімі былі рэалізаваны самыя паспяховыя публікацыі, і інш. У рэкамендацыях карты зафіксавана, з якімі краінамі і арганізацыямі аўтару неабходна усталяваць цесныя сувязі; з якімі партнёрамі прадоўжыць публікацыі і ў якіх часопісах; у якія часопісы падаваць навуковыя работы.

На падставе інфармацыйнай аналітыкі даследчыкі БНТУ, а таксама даследчыкі з іншых устаноў, але на ўмовах аплаты, атрымліваюць наступныя паслугі, якія аказваюцца аддзелам маркетынгу і праектнай дзейнасці:

- аналіз і ўдакладненне аўтарскага ідэнтыфікатара ў БД навуковага цытавання. Рэгістрацыя ў міжнародных сістэмах ідэнтыфікацыі вучоных ResearcherID для БД Web of Science кампаніі Thomson Reuters (з'яўляецца бясплатнай паслугай для навуковай супольнасці), адкрыты ідэнтыфікатар вучонага і аўтара ORCID (<http://www.orcid.org>).

- вызначэнне бібліяметрычных паказчыкаў вучонага: колькасць публікацый, цытуемасць, індэкс Хірша;

- карта даследчыка: аналітычная даведка на падставе БД навуковага цытавання [2].

Асобна трэба адзначыць семінары, трэнінгі, кансультацыі, якія НБ БНТУ праводзіць для даследчыкаў універсітэта. Разам з Рэспубліканскім інстытутам інавацыйных тэхналогій БНТУ быў праведзены курс «Стратэгіі і тэхналогіі акадэмічнага

пісьма», частку якога (стварэнне якаснага навуковага артыкула прачытаў вядомы вучоны, а частку – бібліяграфічнае аснашчэнне, бібліяметрычныя паказчыкі – бібліятэкары).

Інфармацыя з індэксаў цытавання Scopus і РИНЦ размешчана на сайце Беларускага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта. Універсітэцкія бібліятэкі краіны найчасцей даюць спасылку да eLIBRARY.ru і SCIENCE INDEX.

Пазнаёміцца з вынікамі публікацыйнай актыўнасці вучоных Беларусі даследчыкі ўніверсітэтаў могуць на аднайменнай старонцы партала ЦНБ імя Якуба Коласа НАН Беларусі «Публікацыйная актыўнасць учэных Беларусі». Аднак зробленае – гэта яшчэ першыя крокі бібліятэк універсітэтаў па ўмацаванні сваёй пазіцыі ў інавацыйным напрамку прамоцыі публікацый вынікаў навуковай дзейнасці ў сусветную інфармацыйную прастору. Бясспрэчна, уплывае тое, што ў Беларусі няма УВА са стасусам даследчых, што прамоцыя вынікаў навуковых даследаванняў вучоных універсітэтаў у глабальныя БД цытавання праходзіць пачатковы перыяд.

Высновы:

– інфармацыйна-аналітычная дзейнасць у рэчышчы прамоцыі вынікаў навуковай дзейнасці ўніверсітэтаў у сусветную інфармацыйную прастору з’яўляецца інавацыйным напрамкам дзейнасці бібліятэк УВА, садзейнічае павышэнню рэйтынгу ўніверсітэта ў сусветных рэйтынговых сістэмах;

– узвышае статус бібліятэкі як інфармацыйна-аналітычнага цэнтра, развівае новыя прафесіянальныя функцыі бібліятэчных спецыялістаў; бібліятэка глыбей інтэгруецца ў працэсы навукова-даследчай дзейнасці УВА, аказвае ўплыў на планаванне навуковых даследаванняў;

– авалодванне бібліяграфічнымі і бібліяметрычнымі метадамі вядзецца шляхам самаадукацыі бібліятэчных спецыялістаў. Своечасовым будзе ўвядзенне на ФІДК курсаў тыпу «Бібліяграфічнае афармленне навуковых публікацый», «Бібліяметрычны аналіз навуковых дасягненняў».

---

1. Скалабан, А. В. Интеграция электронных и образовательных ресурсов БНТУ в мировое информационное А. В. Скалабан, И. В. Юрик // Репозиторий БНТУ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rep.bntu.by/bitstream/handle/data/7999/086.pdf?sequence=1>. – Дата доступа: 2.11.2015.

2. Научная библиотека БНТУ. Услуги [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://library.bntu.by/uslugi>. – Дата доступа: 17.11.2015.